

C-497/19. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2019. június 26.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Audiencia Provincial de Zaragoza (Spanyolország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2019. június 14.

Felperes:

Ibercaja Banco, S. A.

Alperes:

SO

TP

Az alapeljárás tárgya

Jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban hozott azon végzés megtámadása, amely a végrehajtás megszüntetéséről rendelkezett a jelzálogfedezetű kölcsönszerződésben foglalt, a felek által kikötött, idő előtti megszüntetésre vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása miatt.

Ez előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

A kérdést előterjesztő bíróság három kérdést terjeszt előzetes döntéshozatalra. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés annak tisztázására irányul, hogy összhangban van-e az európai uniós joggal az olyan nemzeti szabályozás, amelyből az következik, hogy amennyiben a hatáskörrel rendelkező bíróság a végrehajtás elrendelésének időpontjában hivatalból nem állapította meg valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, még akkor sem vizsgálhatja hivatalból

újra, ha az elvégzett első vizsgálat során a vizsgált feltételek érvényességével kapcsolatban nem tett semmilyen megállapítást.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel a bíróság arra keresi a választ, hogy amennyiben a végrehajtás alá vont személy a törvény által e célból előírt járulékos végrehajtási kifogásban nem vitatja a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét, a járulékos végrehajtási kifogás elbírálását követően ismét előterjeszthet-e új járulékos kifogást akkor is, ha nem áll fenn új ténybeli és jogi elem.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdéssel a bíróság arra keresi a választ, hogy amennyiben a második kérdésre nemleges válasz adandó, mert megállapítható azon jogvesztő határidő bekövetkezése, amely megakadályozza az adóst abban, hogy ismét kifogásolhassa a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét, a bíróság hivatalból gyakorolhat-e ilyen felülvizsgálatot.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 1) Összeegyeztethető-e az európai joggal az olyan nemzeti szabályozás, amelynek alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy ha egy meghatározott tisztességtelen jellegű szerződéses feltétel ellen nem merült fel kifogás a bíróság által a végrehajtás elrendelésekor hivatalból végzett első vizsgálat során, e vizsgálat megakadályozza, hogy később ugyanezen bíróság hivatalból értékelhesse ezt a feltételt, ha már kezdetől fogva fennálltak a ténybeli és jogi elemek, jóllehet az említett első vizsgálat sem a rendelkező részében, sem az indoklásában nem tett semmilyen megállapítást a szerződés feltételeinek érvényességével kapcsolatban?
- 2) A második kétség azzal kapcsolatban merül fel, hogy ha a végrehajtás alá vont fél, amikor már fennállnak a fogyasztókkal kötött szerződésben foglalt valamely feltétel tisztességtelen jellegét meghatározó ténybeli és jogi elemek, nem hivatkozik e jellegre a törvény által e célra biztosított végrehajtási kifogásban, e kifogás elbírálását követően ismét előterjeszthet-e új, járulékos eljárási kifogást, amely más feltétel vagy feltételek tisztességtelen jellegének tisztázására irányul, ha azokat a törvényben előírt rendes eljárásban már kezdetben kifogásolhatta volna. Végeredményben, olyan jogvesztő hatás következik-e be, amely megakadályozza a fogyasztót abban, hogy egy másik feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozzon ismét ugyanabban a végrehajtási eljárásban, egy későbbi megállapítási eljárást is beleértve?
- 3) A harmadik kétség azzal kapcsolatos, hogy amennyiben összeegyeztethető az európai joggal az a következtetés, miszerint a fél nem emelhet egy második vagy további járulékos kifogást az olyan feltétel tisztességtelen jellegének érvényesítése céljából, amely ellen korábban végrehajtási kifogást emelhetett volna, mert a szükséges ténybeli és jogi elemek már meghatározásra kerültek, ez alapul szolgálhat-e ahhoz, hogy az a bíróság,

amely értesült a tisztességtelen jellegről, ezáltal hivatalból történő felülvizsgálati jogkörét gyakorolja?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata

2017. január 26-i Banco Primus ítélet (C-421/14, EU:C:2017:60), 51. és 52. pont.

2013. március 14-i Aziz ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164)

2015. október 29-i BBVA ítélet (C-8/14, EU:C:2015:731), 37., 38. és 39. pont.

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

A nemzeti jogi rendelkezések

Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil, (polgári perrendtartásról szóló, 2000. január 7-i 1/2000 törvény; a továbbiakban: LEC), különösen a 136., 222. cikk, a 447. cikk 2. bekezdése, az 517. cikk, az 552. cikk 1. bekezdése, az 557., 571. és 695. cikk.

Ley 1/2013, de 14 de mayo, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (a jelzálogkölcson-adósok védelmének megerősítését, az adósság átütemezését és a szociális bérlakásokat célzó intézkedésekről szóló, 2013. május 14-i 1/2013 törvény).

Código Civil (polgári törvénykönyv), különösen az 1129. cikk.

A nemzeti ítélkezési gyakorlat

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 461/2014 ítélete (ECLI: ES:TS:2014:4617)

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 4972/2014 ítélete (ECLI:ES:TS:2014:4972)

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 3373/2017 ítélete (ECLI: ES:TS:2017:3373)

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 3553/2018 ítélete (ECLI:ES:TS:2018:3734)

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 3734/2018 ítélete (ECLI:ES:TS:2018:3734)

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 5618/2015 ítélete (ECLI:ES:TS:2015:5618)

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

1 Az IBERCAJA BANCO, S. A. jelzálogjog érvényesítésére irányuló végrehajtási eljárást indított TP és SO ellen, amelyben a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Juzgado de Primera Instancia de Zaragoza (zaragozai elsőfokú bíróság) az általa hozott végzésben hivatalból megállapította a végrehajtási eljárás tárgyát képező kölcsönszerződésben foglalt, idő előtti megszüntetésre vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelen jellege miatti semmisségét és a végrehajtást megszüntette. A felperes az említett végzés ellen fellebbezést nyújtott be, amelyet [a bíróság] megküldött az ellenérdekű félnek, aki ez ellen kifogást emelt. Az eljárást az Audiencia Provincial de Zaragoza-hoz (zaragozai tartományi bíróság) utalták, amely maga a kérdést előterjesztő bíróság.

2 Az ügy előzményei a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás különös eljárási szabályai szerint elbírálandó végrehajtás iránti kérelemre vezethetők vissza, amelyet 2015. május 27-én az Ibercaja Banco, S. A. terjesztett elő a TP és SO házaspár ellen a 2005. június 30-án nyújtott jelzálogfedezetű-kölcsön alapján. A kölcsön összege 240 000 euró volt, és egy lakás, illetve egy parkolóhely terhére alapítottak jelzálogjogot. A kölcsön futamideje 2040. június 30-á jár le, és 420 törlesztőrészletet kell megfizetni, amelyből 9 törlesztőrészlet megfizetése vált esedékessé.

A kölcsönszerződést 2012. szeptember 26-án módosították, amely által a visszafizetési határidejét, valamint a kamatokat 2043. június 30-ig meghosszabbították, a többi szerződési feltétel változatlan fenntartásával. A kölcsönszerződés „Idő előtti megszüntetés a hitelintézet által” címet viselő 6bis. szakasza meghatározta azon eseteket, amelyekben a kölcsönvevő elveszti a tőke visszafizetésére biztosított határidő kedvezményét, és a bank azonnali és teljes összegű visszafizetést követelhet, ezen esetek között szerepelt a „bármely lejárt kamat vagy a kölcsön tárgyát képező tőke törlesztőrészlete határidőben történő megfizetésének elmulasztása”.

3 2015. június 15-i végzésével [a bíróság] a végrehajtás elrendeléséről határozott. E végzésben nem állapította meg egyik szerződéses feltétel tisztességtelen jellegét sem, és semmilyen érvet nem adott elő e tekintetben. Az összeg, amelyre a végrehajtást elrendelték, a tőke jogcímén 213 988,74 euró, költségek, illetve kamatok jogcímén pedig 63 000 euró volt. A bíróság nem állapított meg késedelmi kamatot.

4 A fizetési meghagyás kibocsátását követően, 2015. szeptember 2-án az adósok ellentmondást terjesztettek elő a tisztességtelen jellegre való hivatkozással i. a tartozások behajtása után járó jutalékok, ii. az általuk tisztességtelen jellegűnek tekintett késedelmi kamatok, iii. az okiratokban az adóssal szemben előírt teljes vagyonnal való helytállás, iv. a jogok átruházásáról való lemondás, v. a teljesítés elszámolására vonatkozó meghagyás, vi. a bérbeadási, elidegenítési és terhelési tilalom, és vii. a költségek átvállalása miatt.

A hivatkozott ellentmondást a Juzgado (elsőfokú bíróság) 2015. november 5-i végzésével elutasította, amelyet ugyanezen bíróság 2016. március 11-i végzésével visszavont, kizárólag a kikötött késedelmi kamatok semmisségének azok tisztességtelen jellege miatt történő megállapítása céljából.

- 5 Az elsőfokú bíróság 2017. május 18-i intézkedésével megkezdte a felek meghallgatását két kérdéssel kapcsolatban: megállapítható-e az idő előtti megszüntetésre vonatkozó szerződés feltétel tisztességtelen jellege, illetve felfüggeszhető-e az eljárás annak reményében, hogy a Bíróság állást foglal a Tribunal Supremo de España (spanyol legfelsőbb bíróság) 2017. február 8-i végzésével előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel kapcsolatban.
- 6 A felek érvelését követően a 2017. június 15-i végzés határozott a felfüggesztésre vonatkozó második kérdéstről, az idő előtti megszüntetés tisztességtelen jellegének említése nélkül. A felfüggesztést az Audiencia Provincial (tartományi bíróság) 2017. november 20-i végzésével hatályon kívül helyezte.
- 7 A 2018. február 22-én benyújtott írásbeli beadvány az idő előtti megszüntetésre vonatkozó feltétel semmissége alapján megismételte a végrehajtás megszüntetésére, és másodlagosan az eljárás felfüggesztésére irányuló kérelmet, [a bíróság] pedig 2018. szeptember 3-i végzésével a végrehajtás megszüntetéséről határozott, mert az idő előtti megszüntetésre vonatkozó feltételt tisztességtelen jellegűnek minősítette. E végzés képezi a fellebbezés tárgyát és e végzés tekintetében terjesztik elő az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet.

Az alapeljárás feleinek alapvető érvelési

- 8 A felek érveit a fenti 1., 2. és 4. pontban került ismertetésre.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indoklásának rövid ismertetése

- 9 A Spanyolországban a polgári jog területén a fogyasztóvédelemmel kapcsolatban legnagyobb jelentőségű megoldandó probléma az, hogy milyen hatást gyakorolnak a Bíróságnak a jogerő hatályára vonatkozó ítélkezési gyakorlatából eredő új eljárásjogi kritériumok.

Az a kötelező eljárásjogi magatartás, amely szerint a bíróságoknak hivatalból kell megvizsgálniuk és semmissé nyilvánítaniuk a tisztességtelen szerződési feltételeket, kialakította a jogerő hatályát. A gyakorlatban a fogyasztóvédelmet illetően a jogerő határainak és joghatásainak meghatározása során a nemzeti bíróságoknak az ezek pontatlanságából következő jelentős bizonytalanságokkal kell szembenézniük. Különösen az nem tisztázott, hogy a végrehajtási eljárás során keletkezik-e eljárást megszüntető joghatás, amely kihat a fogyasztókkal kötött szerződésekben foglalt valamely feltétel érvényességének tisztázási lehetőségére.

- 10 A spanyol eljárási jogban a Ley de Enjuiciamiento Civil (polgári perrendtartásról szóló törvény; a továbbiakban: LEC) a polgári jogi eljárások két nagy csoportját határozza meg: a megállapítás iránti eljárást és a végrehajtás iránti eljárást.

A megállapítás iránti eljárás olyan teljes eljárásnak minősül, amelyet olyan rendes eljárásként kell lefolytatni, amelyben a magánszemélyek közötti viszonyokban az alperes által el nem ismert vagy megsértett jog bírósági védelmét és jogerős elbírálását kéri anélkül, hogy később arra lehessen számítani, hogy további alkalmakkor ugyanazt a kérdést vagy ugyanazon kereseti okon alapuló ugyanazon védelem iránti kérelmet a bíróság elé terjesszék (a LEC 222. cikke).

E kategória mellett létezik még a végrehajtási eljárás, amelyet az jellemez, hogy nem eleve meghatározott jogra korlátozódik. Ebben az eljárásban már valamely jog kielégítéséhez szükséges materiális tevékenység kezdődik meg. Az e végrehajtási eljáráshoz való közvetlen hozzáférésnek az a feltétele, hogy az érvényesíteni kíván jogot olyan okiratban vagy dokumentumban ismerjék el, amelynek a törvény ilyen joghatást tulajdonít. A dokumentumok vagy végrehajtható okiratok listáját a LEC 517. cikke tartalmazza, amely egységesen szabályozza az ügynevezett perbeli végrehajtható okiratokat (amelyek között elsődlegesen a megállapítási eljárást lezáró ítélet szerepel) és a szerződéses végrehajtható okiratokat. Ez utóbbiak peren kívül jönnek létre, olyan szerződések, amelyekből az adós tekintetében esedékes, követelhető és kifizetett pénzkövetelésnek a hitelező számára történő megfizetése kötelezettsége következik (a LEC 571. cikke). A jogalkotó az említett cikkben szabályozott esetekben azon megfontolás alapján teszi lehetővé a végrehajtási eljáráshoz való közvetlen hozzáférést, és a hitelező jogát elismerő megállapítási eljárás elkerülését, hogy a tartozás elismerése olyan jogi biztosítékok összessége mellett valósul meg, amelyek az adósság fennállását és ténylegességét vélelmezni engedik.

- 11 Pontosítani kell, hogy nem csak egy teljes eljárásban hozott döntés keletkezteti a jogerő hatályát, hanem a felperes által előterjesztett kereset jogalapja, illetve az alperes által felhozott kifogás is, és nem állt be a jogvesztő hatály.

A jogvesztést „virtuális jogerőnek” szokták nevezni, mivel az eljárás, valamint a kérelem megszüntetésének vagy lezárásának joghatásával is jár. Ha a jogerő szorosan kötődik a jogbiztonság értékéhez, a jogvesztés is közel áll hozzá, mert a jogalkotó el szándékozott kerülni az ugyanazon jog vizsgálatára irányuló, egymást követő perek vég nélküli lefolytatását.

A jogvesztés, a jogerőhöz hasonlóan, eljárásjogi megközelítésben ugyanazon eljárásban bekövetkező joghatásnak, vagy anyagi jogi értelemben véve a keresetekre vagy védekezésre gyakorolt joghatásnak is minősíthető. Eljárásjogi joghatásként kizárja azt, hogy ugyanazon eljáráson belül azon fél eljárási jogosultága érvényesüljön, amely számára rendelkezésre állt a megfelelő eljárásjogi helyzet és azt nem használta ki (a LEC 136. cikke), anyagi jogi joghatásként pedig megakadályozza a felet abban, hogy egy másik eljárásban

olyan jogalapon alapuló keresetet vagy kifogást érvényesítsen, amelyet az első eljárásban érvényesíthetett volna (a LEC 222. cikke).

- 12 A spanyol jog előírja annak lehetőségét, hogy az adós olyan közbenső eljárási kérdést vessen fel, amely által a bíróság előtt állapítható meg a végrehajtási kifogás korlátozott hatálya. A Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler socialt (a jelzálogkölcson-adósok védelmének megerősítését, az adósság átütemezését és a szociális bérlakásokat célzó intézkedésekről szóló, 2013. május 14-i 1/2013 törvény) megelőzően a kötelezettség érvényességére vonatkozó kérdéseket a lehetséges megállapítási per számára tartották fenn, amelyet az adósnak kellett megindítani. E törvény, mind a rendes végrehajtási eljárásban (a LEC 557.cikke 2. bekezdésének 7. pontja), mind a jelzálogjog érvényesítésére irányuló különös végrehajtási eljárásban (a LEC 695. cikke 1. bekezdésének 4. pontja) bevezette a szerződési feltételek tisztességtelen jellege ellen emelhető kifogás lehetőségét. Nem csak az vált lehetővé, hogy a fogyasztókkal sorozatban kötött szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegére és ebből következően annak semmisségére hivatkozva lehessen kifogást előterjeszteni, hanem azon kötelezettség is előírásra került a bíróságok számára, hogy hivatalból és eredendően kell vizsgálniuk az ilyen szerződésekben előforduló esetlegesen tisztességtelen jellegét (a LEC 552. cikke 1. bekezdésének 2. pontja).

A törvényben előírt, az adós által tisztességtelen jelleg miatt emelhető kifogás és a hivatalból eredendően történő vizsgálat is olyan szerződési feltételekre vonatkozik, amelyekről a végrehajtás elrendelése és a tartozás összege függ.

- 13 A LEC-et illetően vita tárgyát képezte azon jogerő hatálya, amelyet a végrehajtási eljárásban előterjesztett kifogást elbíráló bírósági határozat válthat ki. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a végrehajtási eljárásban keletkező jogerő hatályával kapcsolatos kritériumát általánosságban úgy kell érteni, hogy ez a hatály azon kifogási okok miatt következik be, amelyeket ténylegesen előterjesztettek, és amelyeket a bíróság megvizsgált; az, amiről már határoztak a járulékos kifogás keretében, és amire a végrehajtási eljárásban is hivatkoznak, a jogerő hatályát keletkeztetik azon kifogási okok tekintetében is, amelyekre hivatkozni lehetett volna, de azt nem tették meg. A jogvesztés joghatásáról van szó: nem hivatkoztak arra, amire lehetett volna, ily módon az adós később nem tud olyan megállapítási pert indítani, amelyben az említett jogsértés fennállását megállapíthatnák. A végrehajtási eljárás területén a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 4617/2014 és 4972/2014 ítélete az ítélkezési gyakorlat ezen irányvonalát követi.

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) e joggyakorlatot átültette a fogyasztókkal kötött szerződésekben foglalt feltételek tisztességtelen jellegére vonatkozó kifogási okra. Ebből a szempontból e bíróság 3373/2017, 3553/2018 és 3734/201 ítélete említhető meg.

- 14 A probléma azzal kapcsolatban merül fel, hogy e joggyakorlat átültethető-e vagy összeegyeztethető-e az adósnak/fogyasztónak a védelmére irányuló, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából eredő joga követelményeivel.

A Bíróság leginkább relevánsnak tekinthető ítélete a 2017. január 26-i Banco Primus ítélet (C-421/14, EU:C:2017:60). Ez az ítélet a jogerő hatályával és a fogyasztó védelmével kapcsolatos problémát vizsgálja, és megállapítja, hogy e védelem nem tekinthető korlátlanak, és háttérbe szorul a jogrend kötelező összhangjának egyik általános elvével, a jogbiztonság elvével szemben.

Az említett ítélet azt is megállapítja, hogy jogerő hatályának meghatározását a nemzeti jogra bízta. Következésképpen figyelembe kell venni a spanyol Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) által meghatározott fogalmakat és alkalmazni kell azon általános joggyakorlatát, amelyet – úgy tűnik - a fogyasztóvédelemre is kiterjesztett. Ez azt jelenti, hogy ha a végrehajtási eljárást megelőzően a bíróság elvégezte ezt a vizsgálatot, de semmilyen tekintetben nem nyilvánult meg alakszerűen, vagy csak egy konkrét kifogási ok esetlegesen tisztességtelen jellegére hivatkozott, és később, az adós által potenciálisan előterjeszhető járulékos kifogás elbírálása során nem került sor ugyanazon ok előterjesztésére egyik tisztességtelen feltétel tekintetében sem, ez a jogerő hatályát keletkezteti, illetve az eljárás „lezárásának” joghatását, tehát jogvesztéshez vagyis a fél azon eljárásjogi jogosultságának elvesztéséhez vezet, hogy a kifogás benyújtására irányadó határidő lejártát követően a bíróság előtt valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozhasson, akár a kifogás járulékos jellege alapján ugyanazon végrehajtási eljárásban, akár egy jövőbeni megállapítási perben.

A szóban forgó ítélet azonban nem szorítkozik arra, hogy a jogerő hatályának meghatározását a belső jogba utalja, hanem számos feltételt és korlátot is megállapít, különösen 51. és 52. pontjában. Az 51. pont megállapítja, hogy „a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében hivatkozott, a nemzeti jogokban meghatározott feltételek nem sérthetik az e rendelkezés alapján a fogyasztókat megillető jogok lényegét, vagyis hogy egy tisztességtelennek minősülő feltétel ne legyen kötelező rájuk nézve”, az 52. pont pedig úgy rendelkezik, hogy „olyan esetben [...], ha a vitatott szerződés korábbi vizsgálata során, amely jogerőre emelkedett határozat elfogadásához vezetett, a nemzeti bíróság e szerződés egyetlen vagy csak bizonyos feltételeinek a 93/13 irányelv tekintetében, hivatalból történő vizsgálatára szorítkozott, ez az irányelv azt írja elő az olyan nemzeti bíróság számára, mint az alapügyben eljáró bíróság, amelyhez a fogyasztók rendkívüli járulékos kifogás keretében rendszerint fordulnak, hogy a felek kérelmére, vagy amennyiben rendelkezik az ehhez szükséges jogi és ténybeli elemekkel, hivatalból értékelje az említett szerződés egyéb feltételeinek esetlegesen tisztességtelen jellegét. Ilyen felülvizsgálat hiányában ugyanis a fogyasztóvédelem tökéletlennek és elégtelennek bizonyulna, és a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglaltakkal szemben nem lenne sem megfelelő, sem hatékony eszköz ahhoz, hogy az érintett feltétel alkalmazását megszüntessék”.

Márpedig a nemzeti jog szerint, amint az megállapításra került, a bíróság még akkor is köteles minden szerződéses feltételt megvizsgálni, ha csak azon feltételek tekintetében fejezi ki értékelését, amelyek tisztességtelennek tekinthetők. A LEC 552. cikkének 1. bekezdése alapján a végrehajtható okiratot összességében kell vizsgálni; még ha kizárólag azon szerződési feltételekkel kapcsolatban indul is kontradiktórius eljárás, amelyek esetében a potenciálisan tisztességtelen jelleget vizsgálják, az említett vizsgálat elvégzése a többi szerződési feltétel érvényességének megállapítását eredményezi.

- 15 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésével tisztázandó kétség helyes megértése céljából célszerűnek tűnik a Bíróság azon határozataira hivatkozni, amelyek egyrészt az idő előtti megszüntetésre vonatkozó feltétel tisztességtelen jellegét állapították meg, másrészt pedig a jogerő hatályát határozták meg az adós azon követeléseivel viszonylatában, amelyek egyes, ez esetben egy kölcsönszerződésben foglalt valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegén alapulnak.

Az első szempontot illetően, általában véve megállapítható, hogy az idő előtti megszüntetésre vonatkozó feltétel önmagában nem tisztességtelen jellegű. A spanyol jogrendben a polgári törvénykönyv 1129. cikke által szabályozott e jogintézmény, kölcsön esetében, a felek által a pénz visszafizetésére kiköthető határidő kedvezményének elvesztésével jár. Az említett rendelkezésben e kedvezmény elvesztése az adós kezdeti fizetőképességének elvesztéséhez kapcsolódik, aminek alapján a hitelező észszerűen kétségbe vonhatja, hogy az adós tud-e teljesíteni a jövőben. Pontosítani kell, hogy a magánszemélyek, a jogviszonyaik tekintetében fennálló szerződési szabadság okán, a törvényben foglalt okokat egyéb olyan okokkal kiegészíthetik, amelyek az adós teljesítésének elmulasztására vonatkoznak; mint például a kölcsön esetében a tőke törlesztőrészelei és az ügyleti kamatok rendszeres fizetése.

- 16 A Bíróság a 2013. március 14-i Aziz ítéletben (C-415/11, EU:C:2013:164) megállapította az esedékességi feltétel tisztességtelen jellegét meghatározó jogi elemeket, amelynek különösen 73. pontja világosan meghatározta a szóban forgó feltételek tisztességtelen jellegét.

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) a tisztességtelen jelleg terjedelmét is kijelölte az 5618/2015 ítéletben.

- 17 Az említett második szemponttal kapcsolatban a Bíróság kiemelte a jogerő hatályának jelentőségét a bírósági eljárásokban, mivel a határozatban foglaltak megváltoztathatatlansága szükséges a jogbiztonság elvének tiszteletben tartásához. A jogbiztonsághoz szorosan kötődik a jogvesztés, amely azt jelenti, hogy egy eljárási cselekmény elvégzésére irányadó eljárási határidő lejártával a fél elveszti a jogosultságot annak megtételére.

Az így értelmezett jogvesztésnek az európai uniós jog szerinti elfogadhatóságát a Bíróság ítélezési gyakorlata elfogadta, különösen a 2015. október 29-i BBVA

ítéletben (C-8/14, EU:C:2015:731), amely a jelzálogkölcson-adósok védelmének megerősítését, az adósság átütetmezését és a szociális bérlakásokat célzó intézkedésekről szóló, említett belső 1/2013. törvény által létrehozott átmeneti szabályozásra vonatkozik, amellyel a Bíróság ítélkezési gyakorlatának való megfelelés céljából bevezették annak lehetőségét, hogy a jelzálogjog-érvényesítés iránti végrehajtás során az adós/fogyasztó kifogást emelhesen egyes szerződési feltételek tisztességtelen jellege miatt, és azon esetek tekintetében, amikor a kifogásra irányadó rendes határidő lejárt, a szóban forgó törvény átmeneti szabályozása egy hónapos rendkívüli határidőt biztosított a tisztességtelen jellegre alapított kifogás újbóli benyújtására. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az említett eljárásjogi eszköz, a rendkívülinek minősített határidő nem felelt meg az európai uniós jognak. A Bíróság érvelése a következőképpen szól:

„Azonban az 1/2013 törvény hatálybalépésének időpontja előtti, szóban forgó értesítés nem tartalmazott tájékoztatást az említett fogyasztók azon jogáról, hogy a végrehajtható okirat alapjául szolgáló szerződési feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozva kifogást emeljenek a végrehajtással szemben, tekintettel arra, hogy ezt a lehetőséget a polgári perrendtartásról szóló törvény 557. cikke (1) bekezdésének 7. pontjába csupán az 1/2013 törvény vezette be.

Ilyen körülmények között – tekintettel többek között a védelemhez való jog biztosítása, a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvére – a fogyasztók észszerűen nem számíthattak arra, hogy újabb lehetőséget biztosítanak számukra a járulékos kifogás előterjesztésére, hacsak nem tájékoztatták őket erről ugyanolyan eljárás útján, mint ahogyan az eredeti tájékoztatást megkapták.

Következésképpen meg kell állapítani, hogy a vitatott átmeneti rendelkezés – mivel úgy rendelkezik, hogy a jogvesztő határidő a jelen esetben anélkül kezdődik meg, hogy az érintett fogyasztókat személyesen tájékoztatnák arról, hogy az említett törvény hatálybalépése előtt már megindult végrehajtási eljárás keretében kifogás alapjául szolgáló új megtámadási okra hivatkozhatnak – nem olyan jellegű, amely biztosítja e határidő teljeskörű érvényesülését, és tehát a szóban forgó jogszabályi módosítás által elismert új jog tényleges gyakorlását.”

Márpedig e joggyakorlat csak a jogvesztő határidőknek a Bíróság általi elfogadhatósága szempontjából értelmezhető. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az említett ítélet 27. és 28. pontjában azon alapelvekre hivatkozik, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog tiszteletben tartása, a jogbiztonság elve és az eljárás szabályos lefolytatásának elve. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából végső soron az következik, hogy bár a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 18/2013 törvény átmeneti szabályozása nem biztosította a védelemhez való jogot, ennek az az oka, hogy az európai jognak valóban megfelelő jogvesztő határidők fennállását feltételezi, amelyek valamely minimális eljárási rend kifejeződését jelentik, és amelyek tiszteletben tartják a jogbiztonság elvét.

- 18 E körülményekre figyelemmel kétségek merülnek fel a tekintetben, hogy miként teremthető összhang ezen elvek, a Bíróság különböző ítéletei, a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata, illetve a nemzeti jogszabályok között.

A Bíróság ítélkezési gyakorlatának való megfelelés céljából a nemzeti eljárási törvény bevezette a tisztességtelen jelleg vizsgálatát, mind a rendes végrehajtási eljárásban, mind a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban. Az előbbi vizsgálat hivatalból történik, és azt ugyanazon bíróságnak kell elvégeznie a végrehajtási eljárás megindítása, a végrehajtás elrendelése előtt. Az említett vizsgálat különlegessége, hogy pusztán feltételes és nemleges határozattal jár. Nem a feltételek érvényességéről, hanem azok érvénytelenségéről határoz. Nem az érvényességüket elfogadó, hanem az érvénytelenségüket kimondó határozat; a szerződésbe foglalt végrehajtási okirat felülvizsgálatának következményeként csak azok a feltételek kerülnek figyelembevételre, amelyek esetében a bíróság a tisztességtelen jelleget megállapítja, amelyekkel kapcsolatban olyan kontradiktórius eljárás indítható, amely az érvényességüket értékelő határozat meghozatalához vezet.

Az egyéb feltételek tekintetében, amennyiben ezek átmennek a végrehajtó bíróság által végzett érvényességi teszten, a végrehajtó bíróság nem nyilvánít semmilyen véleményt. Nem állapítja meg kifejezetten az érvényességüket, bár a előzetes vizsgálat az érvényesség bennfoglalt elfogadását feltételezi. Pontosan ez történik a jelzálogjog érvényesítésére irányuló végrehajtási eljárásban, amely a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésének alapjául szolgál.

Újfént hangsúlyozni kell, hogy ez az előzetes vizsgálat csak nemleges határozattal járhat, ami összhangban van azon végrehajtási eljárással, amelyben főszabály szerint nem történik jogmegállapítás. A nemleges határozat nem zárja ki az adós védelemhez való jogát, aki ez alapján a végrehajtás elrendelését követően kifogást emelhet azon feltételek tisztességtelen jellege miatt, amelyekről a hivatalból történő első vizsgálat során kifejezetten nem határoztak.

Azon szerződési feltételek tekintetében azonban, amelyekkel kapcsolatban az adós eredendően az esetleges tisztességtelen jellegre hivatkozik, szükségszerűen megállapítási határozatot kell hozni, amely a feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása esetén nemleges jellegű, ellenkező esetben pedig megerősítő jellegű lehet.

Ami a jelen ügy szempontjából egyértelmű, az az, hogy a felek között szükséges kontradiktórius eljárásban hozott ilyen határozatok a jogerő hatályát keletkeztetik, ily módon sem az adós járulékos kifogás előterjesztésével, sem pedig a bíróság a hivatalból történő vizsgálat lehetőségének kiaknázásával nem követelheti a már ellentétes értelmű határozat felülvizsgálatát.

A konkrét ügyet illetően a kétségek akkor merülnek fel, amikor a hivatalból történő előzetes vizsgálat nem arra vezet, hogy a bíróság elrendeli a felek meghallgatását, mert egyik szerződési feltétel tekintetében sem állapított meg

tisztességtelen jelleget, illetve csak egy meghatározott feltétel tisztességtelen jellegét állapította meg. Elrendelésre kerül tehát a végrehajtás, és nem születik igenlő határozat a szerződéses feltételek érvényességével kapcsolatban, illetve az érvénytelenség sem kerül megállapításra, jóllehet a bíróság megvizsgálta ezt az érvényességet..

- 19 Ugyanakkor, és ez a második kétség, az a kérdés vetődik fel, hogy az adós, aki kezdetben járulékos kifogást emelt meghatározott szerződési feltételek tisztességtelen jellegére hivatkozva, később, e lehetőség elévülése ellenére, emelhet-e ismét járulékos kifogást az általa tisztességtelennek tekintett szerződési feltétellel kapcsolatban, amelynek tekintetében azonban a releváns eljárási szakaszban nem emelt kifogást, figyelembe véve, hogy az említett tisztességtelen jelleget meghatározó ténybeli és a jogi elemek már a megfelelő időben benyújtott járulékos kifogás előterjesztésének idején fennálltak.

Végeredményben, mivel a Bíróság ítélkezési gyakorlatában elfogadott a jogvesztő határidő, ha az adós nem emel kifogást a végrehajtási eljárásban, a kérdés annak meghatározására összpontosul, hogy ha a hatékony érvényesülés elve megköveteli-e vagy sem, hogy az eljárást megszüntető olyan joghatás keletkezzen, amely megakadályozza, hogy akár az adós, akár a hivatalból eljáró bíróság ismét felülvizsgálhassa azt, aminek a felülvizsgálata már megtörtént, vagy kifogást lehessen emelni azzal szemben, amely ellen már kifogást lehetett volna emelni, de nem emeltek.